

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนและความพึงพอใจต่อการศึกษาในหลักสูตรของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีของ มสธ.” ได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ลักษณะประชากร

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรในระดับปริญญาตรี

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาตรี ตามองค์ประกอบในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) ในด้านจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรที่เอื้อต่อผู้เรียน

ตอนที่ 1 ลักษณะประชากร

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม

n = 612

ลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	240	39.2
หญิง	372	60.8
อายุ		
20 – 30 ปี	191	31.2
31 – 40 ปี	274	44.8
41 – 50 ปี	113	18.5
51 – 60 ปี	26	4.2
61 ปีขึ้นไป	8	1.3

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	206	33.7
ข้าราชการ/พนักงาน/ลูกจ้างของรัฐ	145	23.7
รับจ้าง	86	14.1
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	68	11.1
ครู	18	2.9
พนักงาน/ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	16	2.6
ว่างงาน	16	2.6
แม่บ้าน	11	1.8
อาชีพอิสระ	10	1.6
เกษตรกร	9	1.5
ข้าราชการบำนาญ	6	0.9
ตำรวจ	6	0.9
พยาบาล	3	0.5
วิศวกร	3	0.5
อื่นๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์ ช่างเสริมสวย ทนายความ ทหาร นักโภชนาการ ผู้ช่วยทันตแพทย์ เกสซ์กร เสมียน อาสาสมัครดูแลเด็ก	9	1.6

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	30	4.9
10,000-15,000 บาท	183	29.9
15,001-20,000 บาท	133	21.7
20,001-25,000 บาท	77	12.6
25,001-30,000 บาท	55	9.0
30,001-35,000 บาท	11	1.8
35,001-40,000 บาท	21	3.4
40,001-45,000 บาท	9	1.5
45,001-50,000 บาท	15	2.5
มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป	18	2.9
ไม่ระบุรายได้	60	9.8
สาขาวิชาที่ศึกษา		
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ	209	34.1
สาขาวิชานิติศาสตร์	64	10.5
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์	60	9.8
สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์	56	9.2
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ	52	8.5
สาขาวิชาศิลปศาสตร์	50	8.2
สาขาวิชารัฐศาสตร์	38	6.2
สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์	32	5.2
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	21	3.4
สาขาวิชานิติศาสตร์	15	2.5
สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์	10	1.6
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์	5	0.8
รวม	612	100.0

จากตารางที่ 2 แสดงลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่างดังนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.8 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 39.2 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 44.8 รองลงมา มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ร้อยละ 31.2 อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 18.5 และมีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี ร้อยละ 4.2 ด้าน

อาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน ร้อยละ 33.7 รองลงมาเป็นข้าราชการ/พนักงาน/ลูกจ้างของรัฐ ร้อยละ 23.7 รับจ้าง ร้อยละ 14.0 และธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ร้อยละ 11.4 ด้านรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,000-15,000 บาท ร้อยละ 29.9 รองลงมามีรายได้ 15,001-20,000 บาท ร้อยละ 21.7 และ 20,001-25,000 บาท ร้อยละ 12.6 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาวิทยาการจัดการ ร้อยละ 34.1 รองลงมาคือ สาขาวิชานิติศาสตร์ ร้อยละ 10.5 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ร้อยละ 9.8 สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ ร้อยละ 9.2 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ร้อยละ 8.5 สาขาวิชาศิลปศาสตร์ ร้อยละ 8.2 สาขาวิชารัฐศาสตร์ ร้อยละ 6.2 สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ ร้อยละ 5.2 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร้อยละ 3.4 สาขาวิชานิติศาสตร์ ร้อยละ 2.5 สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ ร้อยละ 1.6 และสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรในระดับปริญญาตรี

—รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนี่ 2 นี้แบ่งเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบในแบบสอบถามจำนวน 612 ชุด และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่ม จำนวน 53 คนใน 3 เขตพื้นที่ที่มีผู้สำเร็จการศึกษาสูงสุดคือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ

สถานที่และวันที่ในการจัดอภิปรายกลุ่ม ได้แก่

1. ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี ในวันที่ 12 พฤศจิกายน 2559
2. ที่โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ 9 ตุลาคม 2559 และ
3. ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2559

2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรในระดับปริญญาตรี จากการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม 612 ชุด

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรในระดับปริญญาตรี

n = 612

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น					รวม	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. การเรียนการสอนในชุดวิชา มีการระบุผลการเรียนรู้อย่างชัดเจน (ผลการเรียนรู้คือ สิ่งที่คาดหวังว่าจะรู้ เข้าใจและสามารถนำมาปฏิบัติในการทำงานได้อย่างประสบผลสำเร็จ)	168 (27.5)	384 (62.7)	58 (9.5)	2 (0.3)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.17	0.59	มาก
2. จำนวนงานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายในชุดวิชา มีความเหมาะสม (ประกอบด้วย การอ่านเนื้อหาวิชา และการสอนเสริม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ กิจกรรมกลุ่ม การค้นคว้า)	160 (26.1)	360 (58.8)	86 (14.1)	4 (0.7)	2 (0.3)	612 (100.0)	4.10	0.67	มาก
3. การถ่ายทอดเนื้อหาชุดวิชาที่ผ่านสื่อการสอน ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้	167 (27.3)	344 (56.2)	95 (15.5)	5 (0.8)	1 (0.2)	612 (100.0)	4.10	0.68	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ จากการจัดการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น					รวม	\bar{X}	S.D.	การแปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
4. การเรียนการสอนมีการให้คำแนะนำ ที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการ เรียนรู้ (คำแนะนำในการเรียนรู้ การ ออกแบบการเรียนการสอน ช่วย กระตุ้นการคิดตั้งคำถาม)	148 (24.2)	373 (60.9)	84 (13.7)	6 (1.0)	1 (0.2)	612 (100.0)	4.08	0.65	มาก
5. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประกอบ ชุดวิชา ช่วยให้ประสบผลสำเร็จในการ เรียนรู้ (หมายถึง สื่อที่หลากหลาย การศึกษาออนไลน์ อุปกรณ์ใน ห้องปฏิบัติการ สตูดิโอ ห้องสมุด ดิจิทัล)	140 (22.9)	328 (53.6)	133 (21.7)	9 (1.5)	2 (0.3)	612 (100.0)	3.97	0.73	มาก
6. เทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอน ช่วยสนับสนุนให้ประสบผลสำเร็จใน การเรียนรู้	161 (26.3)	316 (51.6)	122 (19.9)	11 (1.8)	2 (0.3)	612 (100.0)	4.02	0.75	มาก
7. ประสบการณ์การเรียนรู้ชุดวิชาใน หลักสูตร ช่วยให้ประสบความสำเร็จ ในการเรียนรู้ (หมายถึง การใช้สื่อ ออนไลน์ ฐานข้อมูลออนไลน์ การ พบปะทางออนไลน์ การตีวแบบเห็น หน้ากัน การทำงานภาคสนาม การฝึก ปฏิบัติ โครงการ และกิจกรรมสำหรับ เรียนรู้)	154 (25.2)	334 (54.6)	112 (18.3)	11 (1.8)	1 (0.2)	612 (100.0)	4.03	0.72	มาก
8. เนื้อหาที่เสริมเพิ่มเติมในชุดวิชา ผ่าน การเรียนการสอนทางออนไลน์ ช่วย ให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ (เช่น นิตยย่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ จากผู้สอนและเพื่อน)	137 (22.4)	326 (53.3)	138 (22.5)	10 (1.6)	1 (0.2)	612 (100.0)	3.96	0.73	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ จากการจัดการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น					รวม	\bar{X}	S.D.	การแปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
9. คุณภาพของผู้สอนและการอำนวยความสะดวกจากผู้สอน ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ (คุณภาพของการสอนเกิดเมื่อมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้สอนที่มีประสบการณ์ มีความรู้ และความกระตือรือร้นในการสอนกับผู้เรียน)	192 (31.4)	325 (53.1)	90 (14.7)	5 (0.8)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.15	0.69	มาก
10. การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้น ช่วยให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้	162 (26.5)	301 (49.2)	124 (20.3)	24 (3.9)	1 (0.2)	612 (100.0)	3.98	0.80	มาก
11. การประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างภาคการศึกษามีความเหมาะสม (การประเมินผลจากการให้เกรด ให้คะแนน และปฏิกิริยาป้อนกลับจากผู้สอน)	136 (22.2)	351 (57.4)	114 (18.6)	10 (1.6)	1 (0.2)	612 (100.0)	4.00	0.70	มาก
12. การให้ข้อเสนอแนะของผู้สอนต่องานที่นักศึกษาส่งให้ผู้สอน ทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้	150 (24.5)	331 (54.1)	122 (19.9)	8 (1.3)	1 (0.2)	612 (100.0)	4.01	0.72	มาก
13. การประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนมีความเหมาะสม (หมายถึงการสอบไล่ คะแนน และเกรดที่นักศึกษาได้รับ)	149 (24.3)	352 (57.5)	106 (17.3)	5 (0.8)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.05	0.67	มาก
14. ข้าพเจ้าได้รับแรงจูงใจในการเรียนรู้จากชุดวิชาในหลักสูตร ทำให้มีความปรารถนาหรือแรงขับที่จะเรียนรู้ เพื่อทำงานในอาชีพให้บรรลุผล และปรารถนาจะบรรลุเป้าหมาย	198 (32.4)	332 (54.2)	79 (12.9)	3 (0.5)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.18	0.66	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ จากการจัดการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น					รวม	\bar{X}	S.D.	การแปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
15. ข้าพเจ้าวางแผนที่จะใช้ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ มาใช้ทำงานให้ดีที่สุด (โดย เตรียมพร้อมและเตรียมรับ ประสบการณ์จากการเรียนการสอน เต็มที่)	216 (35.3)	320 (52.3)	74 (12.1)	2 (0.3)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.23	0.66	มาก ที่สุด
16. ข้าพเจ้ามักคิดว่า จะทำอะไรให้ ประสบความสำเร็จและบรรลุผล การเรียนรู้ได้มากขึ้น (โดยให้เวลาใน การคิดว่า จะทำอะไรจึงจะ สามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น)	197 (32.2)	346 (56.5)	66 (10.8)	3 (0.5)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.20	0.64	มาก
17. ข้าพเจ้ามีความพึงพอใจต่อการ เรียนรู้ชุดวิชาในหลักสูตร (ประสบการณ์การเรียนรู้ มีความ เหมาะสมในการช่วยให้ได้รับผลจาก การเรียนรู้)	207 (33.8)	347 (56.7)	55 (9.0)	3 (0.5)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.24	0.63	มาก ที่สุด
ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอน							4.09	0.49	มาก

ตารางที่ 3 แสดงระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างบัณฑิตเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา ที่มีความเห็นว่ามีค่าความพึงพอใจโดยรวมใน *ระดับมาก* ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.49) ซึ่งสามารถจำแนกระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนเป็นรายประเด็นได้ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับในหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษาว่าพึงพอใจใน *ระดับมากที่สุด* ในประเด็น ดังนี้

ข้อที่ 17 ข้าพเจ้ามีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ชุดวิชาในหลักสูตร (ประสบการณ์การเรียนรู้ มีความเหมาะสมในการช่วยให้ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้) ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.63) และ

ข้อที่ 15 ข้าพเจ้าวางแผนที่จะใช้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้มาใช้ทำงานให้ดีที่สุด (โดยเตรียมพร้อมและเตรียมรับประสบการณ์จากการเรียนการสอนเต็มที่) ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.66)

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนว่ามีความพึงพอใจใน **ระดับมาก** ในประเด็นตามลำดับค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ดังนี้

ข้อที่ 16 ข้าพเจ้ามักคิดว่า จะทำอย่างไรให้ประสบความสำเร็จและบรรลุผลจากการเรียนรู้ได้มากขึ้น (โดยให้เวลาในการวิเคราะห์ว่า จะทำอย่างไรให้สามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น) ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.64)

ข้อที่ 14 ข้าพเจ้าได้รับแรงจูงใจในการเรียนรู้จากชุดวิชาในหลักสูตร ทำให้มีความปรารถนาหรือแรงขับที่จะเรียนรู้ เพื่อทำงานในอาชีพให้บรรลุผล และปรารถนาจะบรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.66)

ข้อที่ 1 การเรียนการสอนในชุดวิชา มีการระบุมุมมองเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน (ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนคือ สิ่งที่เราคาดหวังว่าจะรู้ เข้าใจและสามารถนำมาปฏิบัติในการทำงานได้อย่างประสบผลสำเร็จ) ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.59)

ข้อที่ 9 คุณภาพของผู้สอนและการอำนวยความสะดวกจากผู้สอน ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ (คุณภาพของการสอนเกิดเมื่อมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้สอนที่มีประสบการณ์ มีความรู้ และความกระตือรือร้นในการสอนกับผู้เรียน) ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.69)

ข้อที่ 3 การถ่ายทอดเนื้อหาชุดวิชาที่ผ่านสื่อการสอน ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.68)

ข้อที่ 2 จำนวนงานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายในชุดวิชา มีความเหมาะสม (ประกอบด้วย การอ่านเนื้อหาวิชา และการสอนเสริม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ กิจกรรมกลุ่ม การค้นคว้า) ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.67)

ข้อที่ 4 การเรียนการสอนมีการให้คำแนะนำที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ (คำแนะนำในการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนการสอน การกระตุ้นให้เกิดการคิดตั้งคำถาม) ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.65)

ข้อที่ 13 การประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนมีความเหมาะสม (หมายถึง การสอบไล่ คะแนน และเกรดที่นักศึกษาได้รับ) ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.67)

ข้อที่ 7 ประสบการณ์การเรียนรู้ชุดวิชาในหลักสูตร ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ (หมายถึง การใช้สื่อออนไลน์ ฐานข้อมูลออนไลน์ การพบปะทางออนไลน์ การติวแบบเห็นหน้ากัน การทำงานภาคสนาม การฝึกปฏิบัติ โครงการ และกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้) ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.72)

ข้อที่ 6 เทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอน ช่วยสนับสนุนให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.75)

ข้อที่ 12 การให้ข้อเสนอแนะของผู้สอนต่องานที่นักศึกษาส่งให้ผู้สอน ทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.72)

ข้อที่ 11 การประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างภาคการศึกษามีความเหมาะสม (การประเมินผลจากการให้เกรด ให้คะแนน และปฏิกริยาป้อนกลับจากผู้สอน) ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.70)

ข้อที่ 10 การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้น ช่วยให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.80)

ข้อที่ 5 แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประกอบชุดวิชา ช่วยให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ (หมายถึง สื่อที่หลากหลาย การศึกษาออนไลน์ อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการ สตูดิโอ ห้องสมุดดิจิทัล) ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.73) และ

ข้อที่ 8 เนื้อหาที่เสริมเพิ่มเติมในชุดวิชา ผ่านการเรียนการสอนทางออนไลน์ ช่วยให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ (เช่น โน้ตย่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้จากผู้สอนและเพื่อน) ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

นอกจากคำถามปลายปิดแล้ว บัณฑิตได้เขียนแสดงความคิดเห็นจากคำถามปลายเปิด สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อช่วยเพิ่มประสบการณ์ในการเรียนรู้ของบัณฑิต ได้จำนวนคำตอบ 23 คำตอบ หรือ 23 ความถี่ แสดงในตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 4 คำตอบจากคำถามปลายเปิดสำหรับข้อเสนอแนะเพื่อช่วยเพิ่มประสบการณ์ในการเรียนรู้ของบัณฑิต

n = 23	
ข้อเสนอแนะเพื่อช่วยเพิ่มประสบการณ์ในการเรียนรู้	ความถี่
การใช้ความรู้ในการทำงานและชีวิตประจำวัน	9
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากช่องทางออนไลน์ เช่น ยูทูบ (YouTube)	8
การศึกษาโดยเน้นที่ประเด็นสำคัญและการทำแบบฝึกหัดมากๆ	4
การรู้จักเพื่อนและช่วยเหลือกันในการเรียน	2

จากตารางที่ 4 บัณฑิตจำนวน 23 คน ให้ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิดในด้านการเพิ่มประสบการณ์ในการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ เรียงตามลำดับความถี่คือ การเพิ่มประสบการณ์ในการเรียนรู้จากการใช้ความรู้ในการทำงานและในชีวิตประจำวัน (9 คน) การเพิ่มประสบการณ์ในการเรียนรู้จากการเรียนอย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น ยูทูบ (8 คน) การเพิ่มประสบการณ์ในการเรียนรู้จากการศึกษาที่เน้นประเด็นสำคัญและการทำแบบฝึกหัดมากๆ (4 คน) และการเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้จากการรู้จักเพื่อนและช่วยเหลือกันในระหว่างเรียน (2 คน)

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรในระดับปริญญาตรี จากการอภิปรายกลุ่มบัณฑิตจำนวน 53 คน

การอภิปรายกลุ่มได้ดำเนินการในพื้นที่สามแห่ง ที่มีผู้สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2557 คือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ตามลำดับ โดยพื้นที่ในเขตภาคกลางได้จัดอภิปรายกลุ่มในเขตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในวันที่ 12 พฤศจิกายน 2559 ส่วนเขตภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ ได้จัดอภิปรายกลุ่มที่จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ 9 ตุลาคม 2559 และเขตภาคเหนือ ได้จัดอภิปรายกลุ่มที่จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2559

จำนวนบัณฑิตที่เข้าร่วมการอภิปรายกลุ่มมี 53 คน มาจากเขตภาคกลาง 21 คน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 คน และเขตภาคเหนือ 13 คน

2.2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรในระดับปริญญาตรี จากการอภิปรายกลุ่ม ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

การอภิปรายกลุ่มบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2557 ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในวันที่ 12 พฤศจิกายน 2559 มีจำนวนบัณฑิตเข้าร่วมการอภิปราย 21 คน เป็นผู้มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลจากการอภิปรายกลุ่มประมวลได้ดังนี้

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนที่บัณฑิตได้รับจากหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา

1.1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนโดยรวม

บัณฑิตเกือบทั้งหมดแสดงความคิดเห็นว่ามีความพึงพอใจต่อผลการเรียนรู้โดยรวมจากการศึกษาในหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษาในระดับมากที่สุด ด้วยเหตุผลดังนี้

- หลักสูตรที่เรียนสามารถนำมาปรับใช้กับการทำงานได้ดี เนื้อหาในหนังสือมีความชัดเจน สามารถย้อนกลับมาดูตลอดเมื่อเกิดความสงสัย หากอ่านจับประเด็นสำคัญ หรือจับประเด็นตามวัตถุประสงค์ ก็สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น

- ได้ความรู้จากการเรียนและสามารถไปปรับกับการทำงานได้เป็นอย่างดี สามารถนำความรู้ไปปรับใช้แก้ปัญหาในการทำงาน และการบริหารได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น สามารถจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน ได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับงานได้

- หลังจากที่ได้ศึกษาในหลักสูตรที่เรียนมาแล้ว สามารถรู้และเข้าใจ นำไปใช้ นำไปปฏิบัติได้ สามารถนำความรู้ความสามารถไปแก้ปัญหาต่างๆ ได้

- สารระสำคัญในด้านเนื้อหาสาระมีความละเอียดครบถ้วน

- การรวมเนื้อหา 2 วิชา มารวมเป็นหนึ่งชุดวิชา ถือว่าเป็นการจัดการแบบมีอาชีพ คำอธิบายในตำราละเอียดดี

- เนื้อหามาก ทันสมัย

- ได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ที่ไม่เคยพบ ไม่เคยทำ ไม่เคยศึกษา และปฏิบัติมาก่อน

- การจัดการระบบการสอบ ถือว่าดีมาก ที่จัดการสอบวันเสาร์-อาทิตย์

- อาจารย์เป็นกันเอง ให้ความรู้และคำแนะนำปรึกษาแก่บัณฑิตทุกคนดีมาก

- มีความประทับใจในการสอน ถึงเอกสารจะล่าช้า แต่ก็ได้คำตอบทุกครั้งที่สอบถาม อาจารย์สอนเข้มงวดมาก แต่ก็สนุก เข้ากับคำที่ดิฉันคิดเองว่า “เรียนสนุก นั่งลูกสบาย ไปมาสะดวก (แต่ไกลแค่นั้นเอง) มามสธ. ครั้งใดเหมือนมาบ้านตัวเอง”
- มีความพอใจกับผลการเรียนการสอนในหลักสูตรบัญชีเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะที่ได้มาอบรมสัมมนากับมหาวิทยาลัยในชุดวิชาสัมมนาการบัญชี ทำให้สามารถนำไปปรับใช้ในการทำงาน การอยู่ร่วมกับคนหมู่มาก การทำงานเป็นทีม

1.2) ข้อเสนอแนะที่จะช่วยเพิ่มประสบการณ์จากการเรียนรู้ของบัณฑิต

บัณฑิตให้ข้อเสนอแนะที่จะช่วยเพิ่มประสบการณ์จากการเรียนรู้จากการศึกษาในหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา ดังนี้

- รู้จักแบ่งเวลา
- การอ่านหนังสือเรียน และทำแบบฝึกหัด ช่วยได้จริง เพราะข้อสอบออกตามหนังสือเรียน
- พยายามค้นคว้าหาความรู้จากหลายแหล่ง เพราะบางที่เนื้อหาในหนังสือยังไม่ทันสมัย ต้องพยายามเรียนรู้จากแหล่งที่ทันสมัย โดยเฉพาะชุดวิชาในทางกฎหมาย ดังนั้น พยายามปรับปรุงการเรียนเนื้อหาทางกฎหมายผ่านช่องทางอื่นๆ
- การเรียนรู้ ต้องมีการติดต่อสื่อสารกับมหาวิทยาลัย กับกลุ่มเพื่อนๆ เพื่อแลกเปลี่ยน และแนะนำความคิด วิธีการ รวมถึงเทคนิคต่างๆ เพื่อปรับให้ตรงกับตนเอง และใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของเรา
- หลังจากสำเร็จการศึกษา สามารถนำข้อมูลเนื้อหาวิชาไปใช้ในการศึกษาต่อได้ เอกสารการสอนสามารถใช้อ่านประกอบในระดับบัณฑิตศึกษาได้ นอกจากนี้แบบฝึกปฏิบัติเสริมทักษะ ถ้ามีการอธิบายเพิ่มเติมในการเฉลยคำตอบ จะสามารถทำให้มีอัตราการสอบผ่านเพิ่มมากขึ้น

1.3) ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนชุดวิชาในหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา ด้านหลักสูตรเนื้อหาชุดวิชา วิธีการเรียนการสอน กิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ อาจารย์ ฯลฯ

- บัณฑิตให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนชุดวิชาในหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา ดังนี้
- หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่แล้ว
 - ควรปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย โดยเฉพาะวิชากฎหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ควรปรับให้ทันสถานการณ์ปัจจุบัน
 - ควรปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้กะทัดรัดขึ้น
 - ควรมีการสอนแบบบรรยายโดยวิทยากรผู้ชำนาญในสาขาวิชานั้นๆ เพื่อให้นักศึกษาได้เข้าถึง
 - ควรตรวจสอบความถูกต้องของแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน ที่มีเฉลยไม่ตรงกัน และควรแสดงวิธีการคำนวณที่ถูกต้อง
 - อยากให้มีการทำกิจกรรมประจำวิชามากขึ้น
 - เนื้อหาการเรียนเป็นเล่ม เป็นกระดาษ ดีกว่าเป็นแผ่นซีดี เพราะบัณฑิตบางคนไม่มีอุปกรณ์ในการเปิดดู ผ่านสื่อไอทีด้านต่างๆ

- ควรมีเนื้อหาชุดวิชาบนเว็บ มสธ. รวมถึงมีกิจกรรมทุกรายวิชา เพื่อให้นักศึกษาสามารถโหลดข้อมูลได้
- ควรมีแผ่นซีดีในทุกรายวิชา เพราะซีดีเนื้อหาเข้าใจง่าย กะทัดรัด เพราะบางคนอาจมีเวลาไม่มากพอที่จะอ่านหนังสือ ก็สามารถฟังได้ในขณะทำงานหรือทำกิจกรรมต่างๆ
- ควรบูรณาการเนื้อหาวิชา จัดกิจกรรมเสริมในการพบปะอาจารย์
- ควรเพิ่มโอกาสการเดินทางเพื่อเพิ่มประสบการณ์จากสถานที่จริง การฝึกงานจากหน่วยงานจริง สำหรับนักศึกษาที่สนใจ โดยไม่บังคับ และควรฝึกมากกว่า 4-5 วัน นอกจากช่วงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
- ควรเพิ่มการสอนเสริมมากขึ้น เพิ่มกิจกรรม สื่อ อุปกรณ์
- ควรเพิ่มสื่อออนไลน์สำหรับการเรียนการสอนในหลักสูตรสัมฤทธิ์บัตร

2.2.2 ผลจากการอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อผลการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่สำเร็จการศึกษา ที่จังหวัดนครราชสีมา

การอภิปรายกลุ่มบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2557 ณ โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ 9 ตุลาคม 2559 มีจำนวนบัณฑิตเข้าร่วมการอภิปราย 19 คน เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดใกล้เคียง ผลจากการอภิปรายกลุ่มประมวลได้ดังนี้

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนที่บัณฑิตได้รับจากหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา

1.1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนโดยรวม

บัณฑิตเกือบทั้งหมดแสดงความคิดเห็นว่ามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยรวมจากการศึกษาในหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา ในระดับมากถึงมากที่สุด ด้วยเหตุผลดังนี้

- คนที่เคยขาดโอกาส และต้องการเรียนรู้ เป็นเรื่องพิเศษสุด อยู่ที่ไหนก็เรียนได้ และเปิดโอกาสให้กับทุกคน และทุกระดับชั้น
- การเรียนด้วยตนเองทำให้เรารู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะ โดยสังเคราะห์มาเป็นความคิดของตนเอง ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น เป็นการฝึกความรับผิดชอบไปในตัว มีวินัยในตัวเอง สามารถนำมาใช้กับงานที่ต้องทำในพื้นที่ มีความมั่นใจเพิ่มขึ้น มีการวางแผนการทำงาน สามารถตัดสินใจได้ดีขึ้น
- ทำให้ได้เรียนถึงหลักความรู้ และเข้าใจในข้อมูลความรู้เชิงลึก ซึ่งไม่ได้จากประสบการณ์ชีวิต รวมถึงได้รู้สาเหตุและที่มา เหตุการณ์ซึ่งเป็นผลมาจนถึงปัจจุบัน และแนวโน้มความเป็นไปของเหตุการณ์ในอนาคต ทำให้รู้และเข้าใจ ระเบียบและวิธีการในการทำงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สามารถนำมาบูรณาการใช้อย่างมีแบบแผนดีขึ้น
- การสอนของอาจารย์ทุกท่าน ดำเนินการอย่างเข้าใจง่าย

1.2) ข้อเสนอแนะที่จะช่วยเพิ่มประสบการณ์จากการเรียนรู้ของบัณฑิต

บัณฑิตให้ข้อเสนอแนะที่จะช่วยเพิ่มประสบการณ์จากการเรียนรู้ ดังนี้

- ให้ศึกษาในหลักสูตรที่ตนเองสนใจที่สุด ซึ่งจะทำให้เรามีใจรักในสิ่งที่ถนัดและเลือก จะทำให้ประสบความสำเร็จ
- จับประเด็นสำคัญในแต่ละเรื่อง และดูวัตถุประสงค์และแนวคิดให้สอดคล้องกัน
- เน้นการสอนให้เป็นรูปแบบของการรู้จักคิด วิเคราะห์ เข้าใจ และต่อยอดความคิดให้มาก “คิดเป็น คิดได้ คิดออก”
- ต้องรู้จักแบ่งเวลา ส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน หากรู้จักแบ่งสรรเวลาเป็นจะทำให้ประสบความสำเร็จได้ไม่ยาก

1.3) ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนชุดวิชาในหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา ด้านหลักสูตรเนื้อหาชุดวิชา วิธีการเรียนการสอน กิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ อาจารย์ ฯลฯ

บัณฑิตให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนชุดวิชาในหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา ด้านหลักสูตร เนื้อหาชุดวิชา วิธีการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน กิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ อาจารย์ ฯลฯ ดังนี้

- เห็นว่าทางมหาวิทยาลัย จัดการเรียนการสอนได้ดีที่สุดอยู่แล้ว เนื้อหาชุดวิชา เหมาะสมมาก ทันยุคสมัยจึงไม่มีข้อเสนอแนะ
- ขอให้กระชับเนื้อหาในหลักสูตรให้เข้าใจง่าย ไม่สับสน (เนื้อหาชุดวิชาที่บรรยายให้เห็นภาพได้ดี เป็นเนื้อหาชุดวิชาของสาขาเกษตรศาสตร์ อ่านแล้วได้ความรู้มาก)
- ขอให้เพิ่มเติมประสบการณ์เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น การฝึกสอน การได้ใช้อุปกรณ์จริง
- ขอให้เพิ่มการสอนเสริม ณ ศูนย์ของ มสธ. เพื่อตอบปัญหาแก่ผู้เรียน
- ควรเพิ่มภาพประกอบในเอกสารบางชุดวิชา เช่น เอกสารต่างๆ ที่ใช้ในทางกฎหมาย หนังสือรับรองบริษัท รูปแบบของคำฟ้อง รูปแบบคำร้องต่างๆ โดยทำเป็นเอกสารที่ใช้จริงในปัจจุบัน

2.2.3 ผลจากการอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อผลการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่สำเร็จการศึกษา ที่จังหวัดเชียงใหม่

การอภิปรายกลุ่มบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2557 ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2559 มีจำนวนบัณฑิตเข้าร่วมการอภิปราย 13 คน ผลจากการอภิปรายกลุ่มประมวลได้ดังนี้

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนที่บัณฑิตได้รับจากหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา

1.1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนโดยรวม

บัณฑิตเกือบทั้งหมดแสดงความคิดเห็นว่ามีความพึงพอใจต่อผลการเรียนรู้โดยรวมจากการศึกษาในหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษาในระดับมากถึงมากที่สุด ด้วยเหตุผลดังนี้

- หลักสูตรมีความเหมาะสม เนื้อหาชุดวิชามีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่พอสมควร
- มีครู อาจารย์ คอยให้คำแนะนำตลอด อาจารย์ใส่ใจในการเรียนการสอน

- อุปกรณ์ดี กิจกรรม ทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม ดีอยู่แล้ว
- การเรียนที่ มสธ. เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีตำราเป็นสื่อหลัก ช่วยเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ เกิดความมั่นใจต่อการประกอบอาชีพ สามารถนำความรู้ไปพัฒนางานในหน้าที่ เป็นความภาคภูมิใจที่สุดที่จับจาก มสธ.
- สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พัฒนาชีวิต เป็นแนวทางประกอบอาชีพ สามารถประยุกต์ใช้ในการทำงานได้จริง

อย่างไรก็ตามบัณฑิตส่วนน้อยที่แสดงความพึงพอใจในระดับปานกลาง เนื่องจากเนื้อหาวิชาที่เรียนยากและเปิดให้ลงทะเบียนเรียนเพียงปีละครั้ง ถ้าสอบไม่ผ่านจะต้องรอไปอีกหนึ่งปี การรอนานเกินไปทำให้ไม่อยากเรียน บางครั้งอาจล้มลงทะเบียน

1.2) ข้อเสนอแนะที่จะช่วยเพิ่มประสบการณ์จากการเรียนรู้ของบัณฑิต

- ศึกษาดูงานนอกสถานที่
- จัดกลุ่มการประชุมพบปะ เพื่อปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักศึกษาแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อรวมพลังชาว มสธ. ให้เป็นหนึ่งเดียว จัดกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ

1.3) ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนชุดวิชาในหลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา ด้านหลักสูตรเนื้อหาชุดวิชา วิธีการเรียนการสอน กิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ อาจารย์ ฯลฯ

- เนื้อหาบางชุดวิชามีมากเกินไป และสรุปเนื้อหาไว้น้อยมาก บางบทเรียนซ้ำซ้อนกับวิชาอื่น สื่อการสอนที่เป็นหนังสือ ไม่ควรหนามาก เสนอให้ลดขนาดหนังสือให้มีความบางและมีขนาดเล็กกลง โดยสรุปสาระย่อๆ ไม่ให้ยาวเกินไป
- การลดขนาดหนังสือให้มีความบางและมีขนาดเล็กกลง และสรุปย่อเนื้อหาไม่ให้ยาวเกินไป เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่แล้ว มีครอบครัว มีอาชีพแล้ว การจัดเวลาเรียนหรือหาช่วงเวลาเรียน อาจจะมีน้อย หนังสือที่เรียนไม่ควรหนามาก
- ควรพัฒนาสื่อเอกสารการสอนให้ทันสมัย โดยควรมีการปรับปรุงสื่อประเภทตำราทุกๆ สองปี ให้สอดคล้องกับสถานการณ์
- ควรตรวจสอบค่าเฉลี่ยในแบบประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียนที่สอดคล้องตรงกัน และสอดคล้องกับเนื้อหาในชุดวิชา
- อยากให้เพิ่มเวลาในการสอนให้มากขึ้น หรือมีสื่ออย่างอื่นที่ช่วยเสริมในการเรียน ควรเพิ่มสื่อการเรียนการสอนประเภทวีดิทัศน์

- เสนอให้มีการสอนเสริม ตามศูนย์วิทย์พัฒนาของ มสธ. จะได้รับความรู้ ความชัดเจนมากขึ้น สามารถซักถามได้ในส่วนที่ไม่เข้าใจ โดยเฉพาะวิชาที่ต้องใช้การคำนวณ มีการจัดอบรมหรือสอนเสริมชุดวิชาประเภทสถิติ คณิตศาสตร์ให้นักศึกษาในแต่ละจังหวัดมากกว่าสามครั้ง
- เสนอให้มีการฝึกปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ การศึกษาดูงานหน่วยงาน ในวิชาที่ศึกษา เช่น ด้านสื่อสารมวลชน หรือ วิชาวิธีพิจารณาความทางอาญา ควรได้มีโอกาส ศึกษาดูงานการทำงานของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
- ขอให้เพิ่มวิชาภาคปฏิบัติด้านเศรษฐศาสตร์ภาคปฏิบัติในเชิงธุรกิจการค้า ในกลุ่มมหภาคให้มากขึ้น สำหรับวิชาเศรษฐศาสตร์

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาตรี ตามองค์ประกอบในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.)

รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 3 นี้แบ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามจำนวน 612 ชุด และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่มบัณฑิต จำนวน 53 คน

3.1 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้สำเร็จการศึกษาตามองค์ประกอบในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) จากการวิเคราะห์คำตอบในแบบสอบถาม 612 ชุด

ตารางที่ 5 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้สำเร็จการศึกษาตามองค์ประกอบในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.)

n = 612

ความพึงพอใจตาม มคอ. จากหลักสูตร	ระดับความพึงพอใจ					รวม	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม									
1.1 การมีวินัย มีความรับผิดชอบ ตัวเอง และสังคม	254 (41.5)	326 (53.3)	32 (5.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.36	0.58	มากที่สุด
1.2 การมีความยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ คำนึงถึงประโยชน์ ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วน ตน	276 (45.1)	294 (48.0)	41 (6.7)	1 (0.2)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.38	0.62	มากที่สุด
1.3 การมีภาวะความเป็นผู้นำ และ เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น	222 (36.8)	339 (55.4)	51 (8.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.28	0.61	มากที่สุด
1.4 การรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น รวมทั้งเคารพในศักดิ์ศรี และคุณค่าความเป็นมนุษย์	252 (41.2)	312 (51.0)	48 (7.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.33	0.62	มากที่สุด
1.5 การมีจรรยาบรรณทางวิชาการ และวิชาชีพ	273 (44.6)	308 (50.3)	31 (5.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.40	0.58	มากที่สุด
ระดับความพึงพอใจด้านคุณธรรม จริยธรรมโดยรวม							4.35	0.50	มากที่สุด

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ความพึงพอใจตาม มคอ. จากหลักสูตร	ระดับความพึงพอใจ					รวม	\bar{X}	S.D.	การแปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
2. ด้านความรู้									
2.1 การมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการ และทฤษฎีที่ สำคัญในสาขาวิชา และศาสตร์ อื่นที่เกี่ยวข้อง	188 (30.7)	348 (56.9)	74 (12.1)	2 (0.3)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.18	0.64	มาก
2.2 การมีความสามารถบูรณาการ ความรู้ในสาขาวิชา กับความรู้ใน ศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง	178 (29.1)	334 (54.6)	97 (15.8)	3 (0.5)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.12	0.67	มาก
2.3 การมีความสามารถประยุกต์ ความรู้จากทฤษฎีสู่การ ปฏิบัติงานในอาชีพ	197 (32.2)	323 (52.8)	90 (14.7)	2 (0.3)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.17	0.67	มาก
2.4 การมีความสามารถติดตาม ความเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ ทั้งศาสตร์ในสาขาวิชา และ ศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง นำไปประยุกต์ใช้ได้	180 (29.4)	339 (55.4)	90 (14.7)	3 (0.5)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.14	0.67	มาก
ระดับความพึงพอใจด้านความรู้โดยรวม							4.15	0.58	มาก
3. ด้านทักษะทางปัญญา									
3.1 การมีความสามารถในการคิด อย่างเป็นระบบ มีวิจารณญาณ หรือดุลยพินิจในการแก้ไขปัญหา ในสถานการณ์ต่างๆ	187 (30.6)	344 (56.2)	80 (13.1)	1 (0.2)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.17	0.64	มาก
3.2 การมีความสามารถในการ ประยุกต์ความรู้ ความเข้าใจใน แนวคิด หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานและแก้ไข ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์	184 (30.1)	359 (58.7)	69 (11.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.19	0.62	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ความพึงพอใจตาม มคอ. จากหลักสูตร	ระดับความพึงพอใจ					รวม	\bar{X}	S.D.	การแปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
3.3 การมีความสามารถใช้ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ใน การแก้ไขปัญหาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ สถานการณ์ (สามารถแก้ไข ปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอน)	172 (28.1)	341 (55.7)	97 (15.8)	2 (0.3)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.12	0.66	มาก
ระดับความพึงพอใจด้านทักษะทางปัญญาโดยรวม							4.16	0.57	มาก
4. ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ									
							4.27	0.60	
4.1 การมีความสามารถในการ ทำงานเป็นทีมกับผู้อื่นอย่างมี ประสิทธิภาพ	214 (35.0)	350 (57.2)	48 (7.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	612 (100.0)			มาก ที่สุด
4.2 การมีความรับผิดชอบในการ เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง	202 (33.0)	366 (59.8)	44 (7.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.26	0.58	มาก ที่สุด
4.3 การมีความสามารถในการ ปรับตัว ร่วมกิจกรรม และมี ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่าง สร้างสรรค์	213 (34.8)	339 (55.4)	60 (9.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.25	0.62	มาก ที่สุด
4.4 สามารถให้ความช่วยเหลือ และ อำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่นใน การแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ ต่างๆ ได้	198 (32.4)	355 (58.0)	59 (9.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.23	0.61	มาก ที่สุด
ระดับความพึงพอใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบโดยรวม							4.25	0.52	มาก ที่สุด

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ความพึงพอใจตาม มคอ. จากหลักสูตร	ระดับความพึงพอใจ					รวม	\bar{X}	S.D.	การแปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
5. ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ									
5.1 การมีความสามารถสื่อสาร ภาษาไทย ทั้งการพูด การฟัง การ อ่าน การเขียน และการสรุป ประเด็นต่างๆ รวมถึงนำเสนองาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	169 (27.6)	364 (59.5)	77 (12.6)	2 (0.3)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.14	0.63	มาก
5.2 การมีความสามารถเลือก และใช้ รูปแบบการนำเสนอสารสนเทศ ตลอดจนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารได้อย่างมี ประสิทธิภาพเหมาะสมกับ สถานการณ์	167 (27.3)	360 (58.8)	83 (13.6)	2 (0.3)	0 (0.0)	612 (100.0)	4.13	0.64	มาก
5.3 การมีความสามารถเลือก และ ประยุกต์ใช้เทคนิคทางสถิติ หรือ คณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไข ปัญหาได้อย่างเหมาะสม	146 (23.9)	355 (58.0)	103 (16.8)	7 (1.1)	1 (0.2)	612 (100.0)	4.04	0.68	มาก
ระดับความพึงพอใจด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขฯ โดยรวม							4.11	0.58	มาก
ระดับความพึงพอใจตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) ในภาพรวม							4.20	0.47	มาก

ตารางที่ 5 แสดงความพึงพอใจที่บัณฑิตได้รับตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) *ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก* ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.47) จำแนกระดับความพึงพอใจ เป็นรายประเด็นได้ ดังนี้

ด้านคุณธรรม จริยธรรม กลุ่มตัวอย่างบัณฑิตมีความพึงพอใจตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ด้านคุณธรรม จริยธรรม *โดยรวมในระดับมากที่สุด* ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.50) และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีความพึงพอใจ*ระดับมากที่สุด*ในทุกประเด็น ได้แก่ การมีจรรยาบรรณทางวิชาการ และวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.58) รองลงมาคือ การมีความยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.62) การมีวินัย มี

ความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อสังคม ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.58) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในศักดิ์ศรี และคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.62) และการมีภาวะความเป็นผู้นำ และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

ด้านความรู้ กลุ่มตัวอย่างบัณฑิตมีความพึงพอใจตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ ด้านความรู้ *โดยรวมอยู่ในระดับมาก* ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.58) และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีความพึงพอใจ*ระดับมาก*ในทุกประเด็น ได้แก่ การมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ และทฤษฎีที่สำคัญ ในสาขาวิชา และศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.64) รองลงมาคือ การมีความสามารถประยุกต์ ความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติงานในอาชีพ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.67) การมีความสามารถติดตามความ เปลี่ยนแปลงทางวิชาการทั้งศาสตร์ในสาขาวิชา และศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนำไปประยุกต์ใช้ได้ ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.67) และการมีความสามารถบูรณาการความรู้ในสาขาวิชา กับความรู้ในศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

ด้านทักษะทางปัญญา กลุ่มตัวอย่างบัณฑิตมีความพึงพอใจตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ด้านทักษะทางปัญญา *โดยรวมอยู่ในระดับมาก* ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.57) และเมื่อ พิจารณารายประเด็น พบว่า มีความพึงพอใจ*ระดับมาก*ในทุกประเด็น ได้แก่ การมีความสามารถในการ ประยุกต์ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหาได้ อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.62) รองลงมาคือ การมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ มี วิจัยญาณหรือดุลยพินิจในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.64) และการมี ความสามารถใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ สถานการณ์ (สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอน) ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ กลุ่มตัวอย่างบัณฑิตมีความ พึงพอใจตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความ รับผิดชอบ *โดยรวมในระดับมากที่สุด* ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.52) และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีความ พึงพอใจ*ระดับมากที่สุด*ในทุกประเด็น ได้แก่ การมีความสามารถในการทำงานเป็นทีมกับผู้อื่นอย่างมี ประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.60) รองลงมาคือ การมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.58) การมีความสามารถในการปรับตัว ร่วมกิจกรรม และมีปฏิสัมพันธ์กับ ผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.62) และการมีความสามารถให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวก แก่ผู้อื่นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ต่างๆ ได้ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มตัวอย่างบัณฑิตมีความพึงพอใจตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ด้านทักษะการ วิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ *โดยรวมในระดับมาก* ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.58) และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีความพึงพอใจ*ระดับมาก*ในทุกประเด็น ได้แก่ การมี ความสามารถสื่อสารภาษาไทย ทั้งการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน การสรุปประเด็น และการนำเสนองาน

ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.63) รองลงมาคือ การมีความสามารถเลือก และใช้รูปแบบการนำเสนอสารสนเทศ ตลอดจนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.64) และการมีความสามารถเลือก และประยุกต์ใช้เทคนิคทางสถิติ หรือคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.68) ตามลำดับ

3.2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้สำเร็จการศึกษาตามองค์ประกอบในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) จากการอภิปรายกลุ่มบัณฑิตจำนวน 53 คน

การอภิปรายกลุ่มได้ดำเนินการในพื้นที่สามแห่ง ที่มีผู้สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2557 คือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ตามลำดับ โดยพื้นที่ในเขตภาคกลางได้จัดอภิปรายกลุ่มในเขตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ส่วนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้จัดอภิปรายกลุ่มที่จังหวัดนครราชสีมา และเขตภาคเหนือ ได้จัดอภิปรายกลุ่มที่จังหวัดเชียงใหม่

ความคิดเห็นต่อผลการเรียนรู้ที่บัณฑิตได้รับจากการอภิปรายกลุ่มใน 3 พื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดเชียงใหม่

3.2.1 ผลจากการอภิปรายกลุ่มด้านความพึงพอใจตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

บัณฑิตเกือบทั้งหมดมีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะที่ได้รับตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) จากการศึกษาในหลักสูตร ในระดับมากถึงมากที่สุด ด้วยเหตุผลดังนี้

1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม

- ตระหนักในความสำคัญของการมีคุณธรรม จริยธรรม เพิ่มขึ้นในทุกๆ ด้าน เช่น มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง มีน้ำใจ รับผิดชอบ ทำให้มีความอดทน ระเบียบวินัย การแบ่งเวลา และตั้งใจศึกษา

2) ด้านความรู้

- มีการนำความรู้ ข้อมูลที่ได้จากการเรียนมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ใช้ในด้านคุณธรรม จริยธรรมได้
- สามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ในการปกครอง การเมือง และการพัฒนาของประเทศ และพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา

3) ด้านทักษะทางปัญญา

- ได้รับความรู้ทางวิชาการ ทำให้เกิดการจัดระเบียบทางความคิด นำความรู้ไปประยุกต์ ใช้ในชีวิตประจำวัน และในการทำงานได้ดี
- เกิดแนวคิดใหม่ๆ ขึ้น เกิดความคิดสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาความคิด ความสามารถ ความคิด วิเคราะห์ แยกแยะ วิเคราะห์สถานการณ์ซับซ้อนได้ดี แก้ปัญหาให้ผ่านไปได้
- ได้รู้วิธีการคิดอย่างเป็นระบบ และคิดวิเคราะห์ที่ได้เป็นอย่างดี เช่น ในข้อสอบที่ตัวเลือกทุกข้อถูกหมด แต่จะมีข้อที่ถูกต้องมากที่สุดอยู่ ทำให้เราได้คิดอย่างรอบคอบ
- ทำให้มีการพัฒนาความคิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแบ่งเวลาให้กับการอ่านหนังสือ มีการพัฒนา

และได้ใช้สมองอย่างต่อเนื่อง

4) ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ

- สามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีความรับผิดชอบมากขึ้น
- มีการเข้ากลุ่มทำกิจกรรมกับเพื่อนและช่วยเหลือกัน ทำให้มีความสามัคคีและมีความรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้การทำงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพขึ้น
- ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอยู่ในระดับดี เนื่องจากมีการปลูกฝังจากทางมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงการอบรมประสบการณ์อาชีพ อาจารย์จะปลูกฝังความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทำให้บัณฑิตทุกคนมีทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอยู่ในระดับดี
- มีความรับผิดชอบในการเรียนมากขึ้น เพราะหนังสือเยอะมาก รวมถึงเนื้อหาด้วย มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียนในชุดวิชาเดียวกัน

5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

- สามารถนำเทคโนโลยีไปใช้กับการทำงานได้ สามารถนำทักษะวิเคราะห์เชิงตัวเลขไปใช้ได้จริง เกิดความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น
- เนื่องด้วยเป็นระบบการเรียนการสอนทางไกล ทำให้การติดตามข่าวสารในทุกๆ เรื่อง ต้องผ่านทางสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ หรือทางอินเทอร์เน็ต จึงต้องมีทักษะการใช้ไอที
- สามารถสื่อสารการใช้ภาษาไทย พูด ฟัง อ่าน เขียน สื่อสารกับผู้อื่นได้ดีมาก มีความรู้เชิงสถิติตัวเลขพอได้บ้าง สื่อสารกับผู้อื่นได้บ้าง มีความรู้การใช้เทคโนโลยีได้ดี สื่อสารให้กับผู้อื่นได้เยี่ยม
- มีการเรียนรู้ในการเลือกวิธีการนำเสนอโดยใช้สื่อประเภทต่างๆ เช่น PowerPoint การสร้างสถานการณ์จำลอง เพื่อให้ผู้เรียนอื่นๆ เข้าใจมากยิ่งขึ้น สามารถใช้ไอทีในการสื่อสารได้

อย่างไรก็ตาม บัณฑิตส่วนหนึ่งแสดงข้อคิดเห็นที่แตกต่างดังนี้

- ทักษะด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับพอใช้ เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาที่สำเร็จการศึกษา ไม่ได้มีชุดวิชาที่ศึกษาด้านการคำนวณ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้น บัณฑิตจึงไม่ค่อยได้รับการปลูกฝังทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขเท่าที่ควร
- ปัญหาของสื่อสารเทคโนโลยี คือสื่ออินเทอร์เน็ตยังเข้าไม่ถึงทุกคน ทำให้ไม่สามารถได้รับสื่อครบถ้วน

3.2.2 ผลจากการอภิปรายกลุ่มด้านความพึงพอใจตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) ที่จังหวัดนครราชสีมา

การอภิปรายกลุ่มบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2557 ณ โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมาในวันที่ 9 ตุลาคม 2559 มีจำนวนบัณฑิตเข้าร่วมการอภิปราย 19 คน เป็นผู้มีภูมิลำเนาในจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดใกล้เคียง ผลจากการอภิปรายกลุ่มประมวลได้ดังนี้

บัณฑิตเกือบทั้งหมดมีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะที่ได้รับตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) ในระดับมากถึงมากที่สุด ด้วยเหตุผลดังนี้

1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม

- ทำให้มีระเบียบวินัยในการศึกษาด้วยตนเอง
- รับรู้ถึงการเป็นคนดี มีความประพฤติตามกรอบของจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความคิดที่ดี คิดบวก เพิ่มขึ้น เห็นความสำคัญของคนรอบข้างมากขึ้น

2) ด้านความรู้

- มีความรู้เพิ่มขึ้น ทำให้รู้ในสิ่งที่อยากรู้
- สามารถนำไปใช้ในการทำงานทั้งปัจจุบันและอนาคต ตั้งแต่สถาบันครอบครัว การงาน สังคม ส่วนรวม

3) ด้านทักษะทางปัญญา

- เกิดทักษะด้านวิเคราะห์ได้ลึกซึ้ง การคิด การแยกแยะข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้น การได้รับโอกาสสร้างปัญหาที่เป็นเลิศ ทำให้มีไหวพริบ
- มีวิธีการคิด วิธีการมอง การวิเคราะห์ การสรุปที่เป็นระบบภายในตัวเราดีขึ้น
- มีความคิดที่มีเหตุผล ทำความเข้าใจปัญหาต่างๆ ได้ดี สามารถแก้ไขปัญหาจากสิ่งที่เรียนมาโดยใช้ทักษะทางปัญญา

4) ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ

- มีทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดีมาก และมีความรับผิดชอบในตัวเอง และหน้าที่การทำงาน มีระเบียบวินัยทั้งในตัวเอง และหน้าที่การงานเพิ่มขึ้น
- มีการสื่อสารระหว่างบุคคล หน่วยงาน องค์กร มีทักษะการพูดที่ดีขึ้น ความรับผิดชอบของตนเอง หน่วยงาน องค์กร บัณฑิตเพิ่มขึ้น
- ทำให้เปิดกว้างทางความคิด และยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ดี พร้อมสำหรับการเปิดกว้าง ยอมรับความคิดของคนรอบข้าง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา
- มองคนออกได้ง่ายขึ้นกว่าเดิม กล่าวคิด กล่าวทำ กล่าวพูด และบริหารจัดการด้านเวลาได้ดี
- ทำให้มีความกระตือรือร้นในการสนทนากับผู้อื่น เช่น ความรู้ทางกฎหมาย

5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

- เกิดทักษะเพิ่มขึ้นในด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีสารสนเทศดีมาก โดยมีสื่อที่หลากหลาย ได้ความรู้เพิ่มมากขึ้น เพิ่มประสบการณ์ให้กับบัณฑิต
- พัฒนาการด้านการคำนวณ การสื่อสาร วิธีคิด หรือกระบวนการคิด ดีขึ้น

3.2.3 ผลจากการอภิปรายกลุ่มด้านความพึงพอใจตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) ที่จังหวัดเชียงใหม่

การอภิปรายกลุ่มบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2557 ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2559 มีจำนวนบัณฑิตเข้าร่วมการอภิปราย 13 คน ผลจากการอภิปรายกลุ่มประมวลได้ดังนี้

บัณฑิตเกือบทั้งหมดให้ข้อคิดเห็นแสดงความพึงพอใจในมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษา (มคอ.) ในผลการเรียนรู้โดยรวมในระดับมากถึงมากที่สุด ด้วยเหตุผลดังนี้

1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม

- สามารถปลูกจิตสำนึกสาธารณะ ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม มีวินัย ความซื่อสัตย์ สามารถแบ่งเวลา มีความอดทนและความพยายาม เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมโดยไม่สร้างความเดือดร้อนต่อหมู่คณะ

2) ด้านความรู้

- สามารถใช้ความรู้ในการแข่งขันด้านธุรกิจและในชีวิตประจำวัน
- ได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการสายอาชีพมากขึ้น

3) ด้านทักษะทางปัญญา

- ช่วยให้บัณฑิตสามารถมองได้กว้างไกล สามารถนำความรู้ทั้งทฤษฎี (ตำรา) ไปใช้ได้จริง

โดยประยุกต์ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้โดยตรง

- ทำให้มีวิธีการคิด การลำดับเหตุผลได้ดี
- เป็นพื้นฐานในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด พัฒนาและสร้างสรรค์ความรู้สึกรู้จักคิด ทำให้เกิดวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการทำงาน ใช้ความรู้ไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- มีทักษะเพิ่มขึ้นจากเดิมด้านปฏิภาณไหวพริบ ใช้ปัญญาอย่างถูกต้องต่อการดำรงชีพในแต่ละวัน
- ทำให้เกิดการวิเคราะห์ทางด้านวิชาชีพได้มากขึ้น
- มีความรอบคอบมากขึ้น

4) ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ

- ได้รับทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบมากขึ้น เมื่อได้รับการอบรมเข้ม ประสบการณ์วิชาชีพ เนื่องจากได้พบเพื่อนใหม่ และมีการแบ่งกลุ่มอภิปราย เกิดความรับผิดชอบมากขึ้น
- ได้พบปะเพื่อนและครูอาจารย์ สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีจิตสำนึกที่ดีในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น ทั้งที่ทำงานและสังคมรอบข้าง
- มีมนุษยสัมพันธ์กับคนรอบข้าง มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะมากขึ้น
- มีความเชื่อมั่น มีความภูมิใจในตัวเอง สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลและช่วยผู้อื่นได้ มีความรู้ รับผิดชอบ มีความรับผิดชอบในการกระทำ

- เกิดความตระหนักและเรียนรู้เพื่อนำไปพัฒนาสังคม มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาสู่ชุมชน ทั้งในด้านการปฏิบัติงาน การช่วยเหลือผู้อื่น สามารถให้คำแนะนำผู้อื่นในการปฏิบัติตนเพื่อสังคมได้

5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

- บัณฑิตสามารถค้นคว้าด้านการศึกษา โดยการใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น มีการใช้สื่อมาช่วยในการเรียนการสอนมาก อิเลิร์นนิ่ง และอินเทอร์เน็ต ต่อไปขอเสนอเพิ่มวิดีโอ คอลล์ วิดีโอ คอนเฟอร์เรนซ์ เพื่อลดเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของนักศึกษาต่างจังหวัดกับ มสธ.
- มีความรู้พื้นฐานจากกระบวนการเรียนการสอนตามทักษะของสาขา สามารถทำวิจัยอย่างง่ายและนำมาพัฒนาการเรียนการสอนได้ โดยใช้เทคโนโลยีมาประกอบ และสามารถใช้ทักษะทางสถิติมาใช้ในการกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้วย

อย่างไรก็ตาม มีบัณฑิตที่แสดงความคิดเห็นว่า ทักษะทางด้านนี้ยังมีน้อย เนื่องจากเนื้อหาของหลักสูตรเอง รวมทั้งการสื่อสารของทางมหาวิทยาลัย และเทคโนโลยียังมีไม่มากและไม่ทันสมัย

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรที่เอื้อต่อผู้เรียน

รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 4 นี้แบ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบในคำถามปลายเปิดของแบบสอบถาม และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่มบัณฑิตจำนวน 53 คน ในสามเขตพื้นที่ คือ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่

4.1 ข้อเสนอแนะด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรที่เอื้อต่อผู้เรียน จากวิเคราะห์คำตอบในแบบสอบถาม

คำตอบจากคำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม สำหรับข้อเสนอแนะด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรที่เอื้อต่อผู้เรียน มีจำนวน 100 คำตอบ หรือ 100 ความถี่ ตามที่แสดงในตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 6 ข้อเสนอแนะของบัณฑิตเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร

n = 100

ข้อเสนอแนะด้านแนวทางการพัฒนา การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรที่เอื้อต่อผู้เรียน	ความถี่	ลำดับ
หลักสูตรที่ศึกษามีการจัดการเรียนการสอนที่ดีอยู่แล้ว	16	1
ควรจัดให้มีกิจกรรมที่มีคะแนนเก็บ 20 เปอร์เซ็นต์ ควรเพิ่มแบบฝึกหัด แบบฝึกปฏิบัติ การจัดฝึกอบรวม	16	1
ควรจัดส่งเอกสารให้ทันเวลา	11	2
ควรเพิ่มช่องทางการเข้าถึงความรู้ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ศิษย์เก่าหรือผู้สนใจสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และติดต่อสื่อสารกับคณาจารย์ได้อย่างต่อเนื่อง	8	3
ควรเพิ่มกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณาจารย์กับนักศึกษาและระหว่างนักศึกษาด้วยกัน	7	4
ควรพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยโดยคำนึงถึงปรัชญาการเรียนการสอนทางไกล	7	4
ควรจัดทำสาระเนื้อหาโดยสรุป	6	5
ควรเพิ่มการสอนเสริมในหลายจังหวัด	6	5
ควรเพิ่มสื่อเสริม เช่น วีซีดี ออนไลน์ อีบุ๊ก	6	5
ควรเพิ่มการศึกษาดูงานในสถานประกอบการจริงและแลกเปลี่ยนนักศึกษากับสถานศึกษาอื่นในอาเซียน	6	5
ควรเพิ่มกิจกรรมหรือแบบฝึกหัดที่ช่วยเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การมองโลก และการคิดคำนวณ	5	6
ควรมีคำตอบหรือเฉลยสำหรับแบบฝึกหัดที่มีการคำนวณและแนวข้อสอบตอนท้ายชุดวิชา	4	7
ควรเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารกับมหาวิทยาลัยและมีเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนได้	2	8
รวม	100	-

ตารางที่ 6 แสดงข้อเสนอแนะด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรที่เอื้อต่อผู้เรียน ตามลำดับความถี่ของคำตอบ ดังนี้

- หลักสูตรที่ศึกษามีการจัดการเรียนการสอนที่ดีอยู่แล้ว (ความถี่ = 16)
- ควรจัดให้มีกิจกรรมที่มีคะแนนเก็บ 20 เปอร์เซ็นต์ ควรเพิ่มแบบฝึกหัด แบบฝึกปฏิบัติ การจัดฝึกอบรวม (ความถี่ = 16)

- ควรจัดส่งเอกสารให้ทันเวลา (ความถี่ = 11)
- ควรเพิ่มช่องทางการเข้าถึงความรู้ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ศิษย์เก่าหรือผู้สนใจสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และติดต่อสื่อสารกับคณาจารย์ได้อย่างต่อเนื่อง (ความถี่ = 8)
- ควรเพิ่มกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณาจารย์กับนักศึกษาและระหว่างนักศึกษาด้วยกัน (ความถี่ = 7)
- ควรพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยโดยคำนึงถึงปรัชญาการเรียนการสอนทางไกล (ความถี่ = 7)
- ควรจัดทำสาระเนื้อหาโดยสรุป (ความถี่ = 6)
- ควรเพิ่มการสอนเสริมในหลายจังหวัด (ความถี่ = 6)
- ควรเพิ่มสื่อเสริม เช่น วีซีดี ออนไลน์ อีบุ๊ก (ความถี่ = 6)
- ควรเพิ่มการศึกษาดูงานในสถานประกอบการจริงและแลกเปลี่ยนนักศึกษากับสถานศึกษาอื่นในอาเซียน (ความถี่ = 6)
- ควรเพิ่มกิจกรรมหรือแบบฝึกหัดที่ช่วยเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การมองโลก และการคิดคำนวณ (ความถี่ = 5)
- ควรมีคำถามหรือเฉลยสำหรับแบบฝึกหัดที่มีการคำนวณและแนวข้อสอบตอนท้ายชุดวิชา (ความถี่ = 4)
- ควรเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารกับมหาวิทยาลัยและมีเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนได้ (ความถี่ = 3)

4.2 ข้อเสนอแนะด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรที่เอื้อต่อผู้เรียนจากการอภิปรายกลุ่ม

จากการอภิปรายกลุ่มกับบัณฑิต จำนวน 53 คนในสามเขตพื้นที่ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดเชียงใหม่ บัณฑิตให้ข้อเสนอแนะโดยรวมต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร แบ่งได้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับหลักสูตร และข้อเสนอแนะสำหรับสาขาวิชาและมหาวิทยาลัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับหลักสูตร

1. การปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย และมีการปรับปรุงชุดวิชา
2. การจัดทำกิจกรรมประจำชุดวิชาเพิ่มเติม การทำอีเลิร์นนิ่งในชุดวิชาต่างๆ อาจไม่จำเป็นต้องครบทุกชุดวิชา แต่เป็นชุดวิชาที่มีการคำนวณ
3. การเพิ่มการจัดทำสื่อเสริม เช่น ซีดี, อีบุ๊ก
4. การเข้ามาตอบคำถาม ข้อเสนอแนะโดยคณาจารย์

ข้อเสนอแนะสำหรับสาขาวิชาและมหาวิทยาลัย

1. การจัดการของทางมหาวิทยาลัยที่อยู่แล้วก็ขอให้พัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป
2. การพัฒนาปรับปรุงความรวดเร็วในการจัดส่งเอกสารการสอนให้เร็วขึ้น เพราะส่งผลต่อการทำกิจกรรมประจำชุดวิชา โดยขอให้มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ในอันดับต้นๆ เพราะทำให้ส่งรายงานไม่ทัน ผู้เรียนต้องการได้รับหนังสือ เมื่อลงทะเบียน
3. การเพิ่มการสอนเสริมตามศูนย์วิทย์พัฒนาของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะวิชาการคำนวณ อยากให้เพิ่มจำนวนวันเป็นสองวัน เพื่อให้สามารถถามผู้สอนได้ในวันรุ่งขึ้น และการจัดสอนเสริมในโรงงาน เพื่อพนักงานจะได้ไม่ต้องเดินทาง
4. การจัดเจ้าหน้าที่ช่วยตอบคำถาม และได้คำตอบที่ถูกต้องชัดเจน โดยไม่ต้องใช้เวลานานเมื่อติดต่อกับมหาวิทยาลัย เมื่อนักศึกษาเกิดปัญหา การติดต่อกับทางมหาวิทยาลัยเพื่อแก้ไขปัญหา ติดต่อยาก หรือติดต่ไม่ได้ คู่สายไม่ว่าง ควรปรับปรุงการติดต่อสื่อสารกับมหาวิทยาลัยให้สะดวกมากขึ้น โดยไม่ต้องรอคอยนาน เช่น คำแนะนำในเรื่องการลงทะเบียนเรียนที่ครบตามโครงสร้างหลักสูตร เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเสียเวลาในการสำเร็จการศึกษา
5. ระบบอิเล็กทรอนิกส์ของมหาวิทยาลัยยังมีความซ้ำ ข้อมูลไม่ครบ ขอให้ปรับปรุงข้อมูลให้ทันกาล
6. การใช้เทคโนโลยีเสริมเพื่อให้คณาจารย์สามารถพูดคุยสื่อสารกับลูกศิษย์ผ่านวิดีโอคอลล์ การประชุมแบบวิดีโอ คอนเฟอร์เรนซ์ และเทคโนโลยีด้านอื่น เพื่อลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ไกล ไม่ต้องกลางานหลายวัน
7. การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความทันสมัยเพิ่มขึ้น และมีระบบข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้สะดวก รวดเร็ว รวมถึงสามารถค้นคว้าข้อมูล เพื่อหาความรู้เพิ่มเติม และทำการค้นคว้าวิจัยได้ (เช่น ลงทะเบียน เสียค่าธรรมเนียม ดาวนโหลดเอกสารการศึกษาทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น)
8. การให้มหาวิทยาลัยจัดให้มี มสธ. เพื่อใช้ในการประชุมพบปะ ปรีक्षा แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักศึกษาแต่ละจังหวัด หรือจัดรวมกลุ่มกันทั่วประเทศ เพื่อชักชวนให้คนมาเรียนที่ มสธ. เพื่อรวมพลังชาว มสธ. ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อรวมกันจัดกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ของประเทศต่อไป
9. การเพิ่มกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ หรือบัณฑิตรุ่นพี่กับผู้เรียน เพื่อให้คำแนะนำประสบการณ์หลังสำเร็จการศึกษาว่า ได้ใช้ความรู้ที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน หรือสามารถนำไปใช้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องได้อย่างไร อย่างน้อยภาคการศึกษาละครั้ง เพราะการอบรมเข้มสามารถช่วยให้นักศึกษาเปิดวิสัยทัศน์ของตนเองมากขึ้น และให้นักศึกษาได้รู้จักการอยู่ร่วมกันในการปรับปรุงความสัมพันธ์

10. การมีศูนย์การเรียนรู้ภาคปฏิบัติ และการจัดให้มีการดำเนินงานนอกสถานที่ ในสถานประกอบการจริง ให้มีการฝึกปฏิบัติจากแหล่งเรียนรู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นอกเหนือจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เช่น ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา กระทรวงพาณิชย์ อาจจัดขึ้นภาคการศึกษาละหนึ่งครั้ง หรือปีการศึกษาละหนึ่งครั้ง
11. การเปิดโอกาสให้ลงทะเบียนเรียนมากกว่าปีละครั้ง เพราะถ้าสอบไม่ผ่าน ไม่ต้องรออีกปีหนึ่ง การรอนานเกินไปทำให้ไม่อยากเรียนต่อ
12. การแจ้งวันและเวลาที่จัดอบรมประสบการณ์วิชาชีพล่วงหน้าเร็วขึ้น
13. วันปฐมนิเทศอยากให้มหาวิทยาลัยช่วยแจ้งให้นักศึกษาใหม่ๆ มากันมากๆ จะได้ประสบการณ์การเรียน และการลงทะเบียนกันมากๆ

